

Izabela Gass
(Warszawa)

**MATERIAŁY ZYGMUNTA WASILEWSKIEGO
(1865-1948)
(127)**

Zygmunt Wasilewski rodził się 29 kwietnia 1865 roku we wsi Siekierno pow. Bodzentyn, jako syn Aleksandra Wasilewskiego, starszego nadleśniczego w nadleśnictwie Bodzentyn i Marii z domu Ledoux. W 1884 r. ukończył gimnazjum w Kielcach, do którego uczęszczał razem ze Stefanem Żeromskim. W latach 1884-1886 studiował prawo na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. W 1886 r. przeniósł się na uniwersytet w Petersburgu a ostatecznie studia ukończył w Kijowie w 1888 r. W tym samym czasie rozpoczął pracę w Warszawie w kancelarii prawnej i zaczął pisać artykuły do prasy polskiej „Wisły” i „Głosu”.

W latach 1892-1894 wraz ze Stefanem Żeromskim pracował na stanowisku bibliotekarza w Muzeum Polskim w Rapperswilu. Po powrocie do Warszawy został redaktorem naczelnym „Głosu”, następnie w latach 1902-1915 redaktorem naczelnym „Słowa Polskiego” we Lwowie. W 1915 r. przeniósł się wraz z rodziną do Kijowa, następnie do Petersburga, gdzie na polecenie Romana Dmowskiego redagował tygodnik społeczno-polityczny „Sprawa Polska” a później dziennik „Przegląd Polski”.

Po powrocie do Warszawy objął funkcję redaktora naczelnego „Gazety Warszawskiej” (1918-1925) a następnie „Myśli Narodowej”.

W latach 1930-1935 zasiadał w Senacie RP z ramienia Stronnictwa Narodowego, z którym był związany od początku swojej działalności politycznej, stając się z czasem jednym z czołowych piór obozu narodowo-demokratycznego. Był także uznanym krytykiem literackim i autorem prac: *Mickiewicz i Słowacki*; *Jan Kasprówicz*; *Norwid*; *Na wschodnim posterunku*; *O życiu i katastrofach cywilizacji narodowej*; *Demokracja narodowa*.

Okupację spędził w Warszawie. W czasie powstania warszawskiego jego mieszkanie zostało całkowicie spalone, a on sam opuścił miasto z ludnością cywilną i pod opieką Czerwonego Krzyża trafił do szpitala w Krakowie. Był już wtedy prawie niewidomy. Od 1946 r. mieszkał w domu przyjaciela w Wiśle.

Zygmunt Wasilewski był żonaty z Wandą Karłowicz, córką Jana Karłowicza, redaktora naczelnego czasopisma „Wisła” i mieli jednego syna.

Zygmunt Wasilewski zmarł 25 października 1948 roku. Został pochowany na miejscowy cmentarzu parafialnym, a jego symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Archiwum PAN w Warszawie otrzymało szczątek spuścizny Z. Wasilewskiego w darze od doc. dr Marii Wojciechowskiej w 1974 r. (nr księgi nabytków 1252).

Materiały zostały zinwentaryzowane przez mgr Izabelę Gass w 2014 r. Spuścizna z lat 1939-1947 otrzymała w Archiwum PAN sygnaturę 127, inwentarz zawiera jedną j.a., a rozmiar spuścizny wynosi 0,04 m.b.

Źródła i bibliografia

1. *Materiały Zygmunta Wasilewskiego* Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie, sygn. 127, j.a. 1.
2. Gass I., *Zygmunt Wasilewski-bibliotekarz w Muzeum Polskim w Rapperswilu* „Biuletyn Polskiej Akademii Nauk” 213, nr 54, s. 217-227.
3. Meducka M., *Zygmunt Wasilewski. Polityk-krytyk-regionalista* Kielce 2002.

INWENTARZ

1. Wspomnienia Z.W., list Z.W. do Zygmunta Wojciechowskiego, wycinek prasowy 1939-1947, b.d., rkp., masz., druk, l., k. 333